

уголовной ответственности. Каковы же причины рассмотрения исполнения заведомо преступного приказа или распоряжения как смягчающего обстоятельства в Уставе Нюрнбергского трибунала?

Для толкования данного обстоятельства стоит рассмотреть истоки политических убеждений А. Гитлера. Он утверждал *Führerprinzip* («принцип лидера»). Принцип основывался на безусловном подчинении всех подчинённых своему начальству. В условиях Второй мировой войны и ввиду целей Гитлера: уничтожения коммунистического Советского Союза, а также завоевания «жизненного пространства» в Восточной Европе и ведение «войны на уничтожение», любое неисполнение приказа Глав Вермахта могло повлечь смерть лица, оказавшего сопротивление продвижению принципов и убеждений нацистской политики, что естественным способом сказывалось на увеличении процента исполнения приказов, в том числе и преступных. Стоит отметить, что в ходе рассмотрения «Дела о врачах» были заслушаны показания 85 свидетелей, в том числе 53 со стороны защиты, что является большим процентом для такой тяжести преступлений.

Таким образом, внесение в Устав Нюрнбергского трибунала нормы о признании довода о действии обвиняемого по распоряжению или приказу начальника в качестве смягчающего обстоятельства обусловлено жесткой нацистской политикой в условиях замысла «Мгновенной войны». Данный факт в определенной степени снижает уровень ответственности лица, т.к. исполнение приказа в условиях представленного режима является обязанностью подчиненного, которая подлежит неукоснительному исполнению даже в тех случаях, когда это причиняет вред охраняемым уголовным законом интересам. В приведенном случае, исполнение обязанности подчиненного укреплено страхом смерти, что может быть признано как обстоятельство, смягчающее ответственность.

Жураў М. С.

**ПРАВОВЫЕ НАСТУПСТВЫ ВЫЗВАЛЕННЯ АД КРЫМІНАЛЬНАЙ
АДКАЗНАСЦІ І АБГРУНТАВАННЕ ІХ ЗАМАЦАВАННЯ
Ў КРЫМІНАЛЬНЫМ КОДЭКСЕ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

*Жураў Мікіта Сяргеевіч, студэнт 4 курса Беларускага дзяржаўнага
ўніверсітэта, г. Мінск, Беларусь, mikitazhura@gmail.com*

Навуковы кіраўнік: канд. юрид. навук, дацэнт Шыдлоўскі А. В.

Перш за ўсё адзначым, што Канцэпцыя прававой палітыкі Рэспублікі Беларусь (зацв. Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 28.06.2023 № 196) сярод задач прававой палітыкі ў галіне развіцця заканадаўства вызначыла забеспячэнне збалансаванасці норм Агульнай і Асаблівай частак Крымінальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь (далей – КК) (падп. 43.1 п. 43).

Сістэма беларускага крымінальнага права прадугледжвае акрамя норм аб ужыванні пакарання і іншых мер крымінальнай адказнасці права (а ва ўстаноўленых законам выпадках – і абавязак) кампетэнтнага органа,

службовай асобы не ўжываць у дачыненні да асобы, якая здзейсніла злачынства, устаноўленыя КК праваабмежаванні, што і складае змест паняцця «вызваленне ад крымінальнай адказнасці». Вызваленне ад крымінальнай адказнасці – гэта мера крымінальна-прававога характару, прымяненне якой дазваляе асобе, якая ўчыніла злачынства, беспакarana выйсці са створанага ім самім канфлікту з крымінальным законам.

Разам з гэтым адзначаецца, што асоба прызнаецца вінаватай ва ўчыненні злачыннага дзеяння: акт вызвалення ад крымінальнай адказнасці прадугледжвае, што, па-першае, маецца віна злачынца ва ўчыненні грамадска небяспечнага дзеяння і, па-другое, асоба прызнае сябе вінаватай у гэтым. Пацвярджэннем дадзенаму тэзісу выступаюць нормы Крымінальна-працэсуальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь (далей – КПК), згодна з якімі спыненне вядзення па крымінальнай справе па пэўных падставах вызвалення ад крымінальнай адказнасці (артыкулы 86–88, 89 КК) не дапускаецца, калі супраць гэтага прэрэчыць абвінавачаны (ч. 4 арт. 30 КПК), а калі абставіны, што прадвызначаюць спыненне вядзення па справе ў сувязі з актам амністыі або выцячэннем тэрмінаў даўнасці, высвятляюцца на стадыі разгляду заявы або паведамлення аб злачынстве, вядзенне папярэдняга расследавання абавязкова (ч. 4 арт. 29 КПК).

Менавіта прызнаннем з боку правапрымяняльніка віны асобы ва ўчыненні злачынства, якое выступае канструктыўным элементам вызвалення ад крымінальнай адказнасці, часткова і вызначаецца сутнасць прававых наступстваў вызвалення ад крымінальнай адказнасці. З аднаго боку, маюць месца станоўчыя наступствы: напрыклад, КК прадпісвае, што злачынства, за здзяйсненне якога суб'ект вызвалены ад адказнасці, не ўтварае паўторнасці разам з наноў учыненым злачынствам (ч. 14¹ арт. 4 КК); выключаецца асуджэнне ад імя Рэспублікі Беларусь, уласцівае крымінальнай адказнасці паводле ч. 1 арт. 44 КК; не ўзнікае прававога стану судзімасці, што з'яўляецца састаўной часткай крымінальнай адказнасці. З іншага боку, як было адзначана вышэй, акт вызвалення ад крымінальнай адказнасці немінуча ўстанаўлівае, што асоба далей будзе лічыцца несудзімай пры адначасовым прызнанні судом факта здзяйснення той жа асобай грамадска небяспечнага дзеяння.

У падобным кантэксце неадназначным, на наш погляд, можа з'явіцца вырашэнне наступнага пытання: ці можна разглядаць злачынства, ад адказнасці за здзяйсненне якога асоба была вызвалена, раней учыненым ёй злачынствам у значэнні адпаведнай акалічнасці, якая абцяжарвае адказнасць, замацаванай у п. 1 ч. 1 арт. 64 КК? Пры выкарыстанні літаральнага тлумачэння палажэння п. 1 можна зрабіць выснову: паколькі заканадаўца адносна ўчыненага злачынства згадвае толькі прававы стан судзімасці і выцячэнне тэрмінаў даўнасці (а вызваленне ад крымінальнай адказнасці аўтаматычна цягне прызнанне асобы вінаватай у злачынных паводзінах), то і ўчыненае злачынства, крымінальная адказнасць за якое не наступіла, павінна ўлічвацца пры назначэнні пакарання або ўжыванні іншых мер крымінальнай адказнасці як абцяжарвальная акалічнасць.

Адказ на гэта пытанне дае пастанова Пленума Вярхоўнага Суда Рэспублікі Беларусь ад 26.03.2002 № 1 «Аб назначэнні судамі крымінальнага пакарання», паводле якой ўчыненне злачынства асобай, якая раней учыніла злачынства, не можа разглядацца ў якасці акалічнасці, якая абцяжарвае адказнасць, у тых выпадках, калі асоба была вызвалена ад крымінальнай адказнасці па прадугледжаных КК падставах (ч. 3 п. 9 пастановы Пленума № 1). Больш за тое, Пленум Вярхоўнага Суда пацвярджае такую пазіцыю і ў кантэксце тлумачэння паняцця «асоба, якая ўпершыню здзейсніла злачынства», што выкарыстоўваецца ў артыкулах 86, 88, 89 КК.

З-за дастаткова вялікай колькасці нарматыўных прававых актаў, якія ўтрымліваюць праваабмежаванні як след вызвалення ад крымінальнай адказнасці (якія, у прыватнасці, замацаваны ў Законах Рэспублікі Беларусь «Аб дзяржаўнай службе», «Аб Следчым камітэце Рэспублікі Беларусь», «Аб натарыяце і натарыяльнай дзейнасці», іншых заканадаўчых актах), асоба можа не валодаць дакладнай інфармацыяй пра негатыўныя наступствы вызвалення яе ад крымінальнай адказнасці за ўчыненае злачынства. У той жа час «заканадаўца павінен стварыць тэкст закона такім, каб у ім спалучаліся змястоўнасць і яснасць, каб грамадзянін мог зразумець яго без чужой дапамогі». З гэтай прычыны лічым, што агульныя палажэнні КК аб вызваленні ад крымінальнай адказнасці маюць патрэбу ў пэўнай карэктыроўцы.

Зразикова Д. В.

ПОНЯТИЕ ПСИХИЧЕСКОГО НАСИЛИЯ В УГОЛОВНОМ ПРАВЕ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

*Зразикова Дарья Валерьевна, студентка 3 курса Белорусского
государственного университета, г. Минск, Беларусь, zrazokova14@gmail.com*

Научный руководитель: старший преподаватель Макеева М. Г.

В уголовно-правовой доктрине категорию «насилие» рассматривают как обобщающее понятие, включающее в себя два вида насилия: психическое и физическое. Формы, реализуемые информационным способом, в литературе именуют психическим насилием, а формы, осуществляемые физиологическим способом, определяют как физическое насилие.

Понятию физического насилия, форм его проявления, психическим травмам от физического насилия уделено достаточно внимания в научной литературе. Термин же «психическое насилие» используются лишь в популярной литературе, либо растворяется в массе синонимов или более узких понятий, либо используются без ясных дефиниций. Это подтверждается тем, что отечественное уголовное законодательство не оперирует понятием психического насилия, поэтому для разных уровней и форм общественного сознания (от повседневно-бытового до научного) характерно собственное понимание и наполнение этого термина.

В Республике Беларусь психическое насилие не имеет легального определения. А. В. Дубницкая в своей статье «Криминологическая оценка психического насилия: понятие и типология» под психическим насилием